

Rolnummers 857 en 885
Arrest nr. 32/96 van 15 mei 1996

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende

- artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 op de Rijkscomptabiliteit,
- artikel 1, eerste lid, a), van de wet van 6 februari 1970 betreffende de verjaring van schuldvorderingen ten laste of ten voordele van de Staat en de provinciën,
gesteld door het Hof van Beroep te Bergen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters L.P. Suetens, H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle, G. De Baets, E. Cerexhe, H. Coremans, A. Arts en R. Henneuse, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* * *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vragen*

Bij arrest van 16 juni 1995 in zake I. Marong tegen de Belgische Staat, heeft het Hof van Beroep te Bergen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 op de Rijkscomptabiliteit, waarbij een vijfjarige verjaring wordt ingesteld van de schuldvorderingen ten laste van de Staat, de artikelen 10 en 11 van de gecoördineerde Grondwet, in zoverre die bepaling een discriminerende behandeling invoert ten aanzien van particulieren die, op grond van de artikelen 1382, 1383 of 544 van het Burgerlijk Wetboek, een schuldvordering hebben die voortvloeit uit een nadeel, naargelang dat nadeel toegerekend kan worden aan een andere particulier, enerzijds, of de Staat, anderzijds ? »

Bij arrest van 30 juni 1995 in zake de Belgische Staat tegen E. Lermusiaux en anderen, heeft hetzelfde Hof de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 1, eerste lid, a), van de wet van 6 februari 1970 betreffende de verjaring van schuldvorderingen ten laste van de Staat, dat krachtens het koninklijk besluit van 17 juli 1991 toepasselijk is op de verjaring van de schuldvorderingen ten laste van het Waalse Gewest, de artikelen 10 en 11 van de gecoördineerde Grondwet, in zoverre die bepaling een discriminerende behandeling invoert ten aanzien van particulieren die, op grond van de artikelen 1382 of 544 van het Burgerlijk Wetboek, een schuldvordering hebben die voortvloeit uit een nadeel, naargelang dat nadeel toegerekend kan worden aan een andere particulier, enerzijds, of de Staat of het Waalse Gewest, anderzijds ? »

II. *Onderwerp van de in het geding zijnde bepalingen*

De twee bepalingen waarover de prejudiciële vragen handelen, stellen de verjaringstermijn voor de schuldvorderingen ten laste van de Staat vast op vijf jaar.

III. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

In de zaak met rolnummer 857

In 1960 heeft de Belgische Staat ophogingswerken uitgevoerd aan een onroerend goed waarvan hij eigenaar is, gelegen te Péruwelz, boulevard Léopold III, 56. De eigenares van het aanpalende onroerend goed, die oordeelde dat die werken haar een nadeel hadden berokkend, heeft de Belgische Staat gedagvaard voor de Rechtbank van eerste aanleg te Doornik op 8 februari 1983. Bij een vonnis van 6 januari 1988 werd de vordering verjaard verklaard met toepassing van artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 op de Rijkscomptabiliteit.

Nadat de oorspronkelijke eiseres tegen dat vonnis hoger beroep had aangetekend en de Franse Gemeenschap vrijwillig in de zaak is tussengekomen omdat zij in de rechten en verplichtingen van de Belgische Staat was getreden, heeft het Hof van Beroep te Bergen bij arrest van 16 juni 1995 aan het Hof de voormelde

prejudiciële vraag gesteld.

In de zaak met rolnummer 885

Tussen 20 september 1976 en 21 juni 1978 heeft de Belgische Staat werken van aanleg en omlegging van de waterloop « La Trouille » uitgevoerd. Het echtpaar Lermusiaux-Brison, dat oordeelde dat aan hun onroerende goederen ten gevolge van die werken schade was berokkend, heeft de Belgische Staat en het Waalse Gewest op 13 juli 1988 voor de Rechtbank van eerste aanleg te Bergen gedagvaard tot betaling van een som van 2.428.000 frank. Bij vonnis van 30 juni 1993 heeft de rechtbank het middel afgeleid uit de verjaring ter zijde geschoven en, op grond van artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 11 van de Grondwet, de Belgische Staat veroordeeld tot betaling van 1 frank provisioneel en heeft zij een expertise bevolen. Nadat de Belgische Staat hoger beroep had aangetekend tegen dat vonnis, dat het Waalse Gewest buiten de zaak stelde, heeft het Hof van Beroep te Bergen bij zijn arrest van 30 juni 1995 aan het Hof de voormelde prejudiciële vraag gesteld.

IV. De rechtspleging voor het Hof

De expedities van de verwijzingsbeslissingen zijn respectievelijk op 21 juni 1995 en op 5 juli 1995 ter griffie ingekomen.

Bij beschikkingen van dezelfde dagen heeft de voorzitter in functie de rechters van de respectieve zetels aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Bij beschikking van 12 juli 1995 heeft het Hof in voltallige zitting de zaken samengevoegd.

Van de verwijzingsbeslissingen is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 10 augustus 1995 ter post aangetekende brieven; van de beschikking tot samenvoeging is bij dezelfde brieven kennisgegeven aan de in hetzelfde artikel vermelde overheden.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 10 augustus 1995.

Memories zijn ingediend door :

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 21 september 1995 ter post aangetekende brief;
- E. Lermusiaux en J. Brison, wonende te 7032 Spiennes, rue du Moulin de Spiennes 16, bij op 22 september 1995 ter post aangetekende brief;
- de Franse Gemeenschapsregering, Surlet de Chokierplein 15-17, 1000 Brussel, en de Minister van Wetenschapsbeleid en Infrastructuur, Wetstraat 155, 1040 Brussel, bij op 22 september 1995 ter post aangetekende brief;
- I. Marong, wonende te 1200 Brussel, Prekelindenlaan 147, bij op 25 september 1995 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 25 september 1995 ter post aangetekende brief;
- de Waalse Regering, rue Mazy 25-27, 5100 Namen, bij op 25 september 1995 ter post aangetekende brief;
- de Vlaamse Regering, Martelaarsplein 19, 1000 Brussel, bij op 25 september 1995 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 31 oktober 1995

ter post aangetekende brieven; van de beschikking tot samenvoeging is bij dezelfde brieven kennisgegeven aan de partijen Lermusiaux, Brison en Marong.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- de Vlaamse Regering, bij op 24 november 1995 ter post aangetekende brief;
- I. Marong, bij op 28 november 1995 ter post aangetekende brief;
- E. Lermusiaux en J. Brison, bij op 28 november 1995 ter post aangetekende brief;
- de Waalse Regering, bij op 30 november 1995 ter post aangetekende brief;
- de Franse Gemeenschapsregering en de Minister van Wetenschapsbeleid en Infrastructuur, bij op 30 november 1995 ter post aangetekende brief;
- de Ministerraad, bij op 1 december 1995 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 28 november 1995 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 21 juni 1996.

Bij beschikking van 14 december 1995 heeft voorzitter M. Melchior de zaken voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 9 januari 1996.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 15 december 1995 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 9 januari 1996 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. J. Kirkpatrick, advocaat bij het Hof van Cassatie, en Mr. J. Saint-Ghislain, advocaat bij de balie te Bergen, voor I. Marong;
 - . Mr. F. Daout, advocaat bij de balie te Bergen, voor E. Lermusiaux en J. Brison;
 - . Mr. D. d'Hooghe, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Vlaamse Regering;
 - . Mr. V. Thiry en Mr. M. Delnoy, advocaten bij de balie te Luik, voor de Waalse Regering;
 - . Mr. M. Uyttendaele en Mr. M. Van Assche, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Franse Gemeenschapsregering en de Minister van Wetenschapsbeleid en Infrastructuur;
 - . Mr. P. Duquesne, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers P. Martens en G. De Baets verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

V. In rechte

- A -

Standpunt van de Belgische Staat

A.1. De in de zaak met rolnummer 857 gestelde vraag lijkt zonder voorwerp te zijn, aangezien artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 op de Rijkscomptabiliteit werd opgeheven bij artikel 1 van de wet van 6 februari 1970 betreffende de verjaring van schuldvorderingen ten laste of ten voordele van de Staat en de provinciën.

A.2. Alle verjaringstermijnen die de wetgever heeft vastgesteld in afwijking van de gemeenrechtelijke dertigjarige verjaring steunen ofwel op een vermoeden van betaling, ofwel op motieven van openbaar belang.

A.3. Het betwiste onderscheid steunt op een objectief criterium : terwijl de privé-schuldeiser een persoonlijk recht van schuldvordering uitoefent, streeft de Staat doeleinden van algemeen belang na. De Staat is overigens een schuldenaar van bijzondere aard : zijn uitgaven bedragen verscheidene honderden miljarden per jaar en hij werkt met een log en ingewikkeld bestuursapparaat, overstelpt met documenten en archiefstukken.

Het is van belang dat de Staat zo spoedig mogelijk een eind kan maken aan aanspraken die hun oorsprong vinden in feiten die betrekking hebben op verstreken jaren waarvan de rekeningen definitief zijn afgesloten.

A.4. De betwiste maatregel wordt verantwoord door de zorg om een hoger openbaar belang te vrijwaren. Er bestaan ook korte verjaringen die van toepassing zijn op de betrekkingen tussen privé-personen.

De wet van 6 februari 1970 heeft de regeling van de wet van 15 mei 1846 verbeterd door de termijn ten gunste van sommige schuldeisers te verdubbelen.

A.5. Het betwiste onderscheid kan als objectief en redelijk worden aangemerkt.

Als de wetgever bevoegd is om een stelsel van vrijstelling van aansprakelijkheid van de Staat in te voeren, dan kan hij *a fortiori* voorzien in een verjaringstermijn die afwijkt van het gemeen recht.

A.6. In zijn toelichtende memorie van 25 september 1995 herhaalt de Belgische Staat zijn argumenten om artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 te verantwoorden, voor het geval dat het Hof zou oordelen de grondwettigheid van die bepaling te moeten onderzoeken.

Standpunt van de Franse Gemeenschapsregering

A.7. Zoals tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet van 6 februari 1970 werd opgemerkt, dient de Staat een bijzondere behandeling te krijgen, gezien de omvang van zijn gewone uitgaven, de complexiteit van zijn bestuursapparaat en de moeilijkheid talrijke archiefstukken tientallen jaren te bewaren (*Gedr. St.*, Kamer, 1964-1965, nr. 971/1). De Staat en de privé-personen behoren tot twee categorieën van personen die te verschillend zijn om met elkaar te worden vergeleken.

A.8. De zorg om de Staat te beschermen tegen onzekere schuldvorderingen is verantwoord op grond van een hoger openbaar belang : de goede werking van de Staat.

A.9. Subsidiair dient erop te worden gewezen dat de in het geding zijnde bepaling verantwoord is ten aanzien van de regel van de jaarlijkse goedkeuring van de begroting, die een van de fundamentele regels is betreffende de Rijksbegroting en die het bestaan en de doeltreffendheid van het parlementair stelsel waarborgt.

Indien de schuldvorderingen uit door de Staat verschuldigde schadevergoeding onderworpen waren aan de dertigjarige verjaring, zou het Parlement verplicht kunnen worden om meer dan dertig jaar later een uitgave goed te keuren die het gevolg is van een fout van de Staat. Op de echte verantwoordelijken van de foute handeling zou geen enkele controle kunnen worden uitgeoefend.

A.10. Het Burgerlijk Wetboek voorziet in talrijke afwijkende verjaringsregelingen, waarvan de termijn schommelt tussen 6 maanden en 20 jaar. Die wijzigingen beogen de rechtszekerheid te herstellen en de schuldeisers te verplichten met stiptheid op te treden.

De termijn van vijf jaar, die toepasselijk is op de schuldeisers van de Staat, plaatst hen in een gunstiger toestand dan die waarin de in de artikelen 2276*bis*, 2276*ter* of 2272 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde schuldeisers verkeren.

Standpunt van de Waalse Regering

A.11. De Waalse Regering richt zich naar de wijsheid van het Hof.

Standpunt van Vlaamse Regering

A.12. De verjaringstermijnen vastgesteld bij de artikelen 100 tot 107 van de gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit zijn niet toepasselijk op alle verbintenissen van de Staat : zij gelden slechts voor de verbintenissen waarvoor een vastlegging werd genomen maar die nog moeten worden geordonnanceerd. Zolang voor een verbintenis geen enkel krediet werd vastgelegd, blijven de gemeenrechtelijke verjaringstermijnen van toepassing. De verkorte verjaringstermijnen van artikel 100 zijn niet van toepassing op de rechtsvorderingen die ontstaan uit rechtsfeiten, zoals de vorderingen gesteund op de artikelen 1382, 1383 en 544 van het Burgerlijk Wetboek.

A.13. Die stellingname wijkt af van hetgeen in de rechtsleer en de rechtspraak algemeen wordt aangenomen. De omstandigheid dat die verjaringsregels in het kader van het begrotingsrecht dienen te worden gesitueerd, werd evenwel nooit opgeworpen.

A.14. Krachtens artikel 174 van de Grondwet moeten alle staatsuitgaven op de begroting worden gebracht. Het is de uitvoerende macht verboden verbintenissen aan te gaan waarvoor in geen enkel krediet zou zijn voorzien.

A.15. In het verloop van de uitgaven van de overheid worden vier fasen onderscheiden : de vastlegging, de vereffening, de ordonnanciering en de betaling. De artikelen 100 tot 106 van de gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit hebben uitsluitend betrekking op schuldvorderingen die het voorwerp hebben uitgemaakt van een vastlegging, hetgeen blijkt uit de formulering van de desbetreffende tekst, uit artikel 100 van het koninklijk besluit van 10 december 1868 houdende algemeen reglement op de Rijkscomptabiliteit, uit het advies dat de afdeling wetgeving van de Raad van State heeft uitgebracht over de in ontwerp zijnde wet van 6 februari 1970 en uit de *ratio legis* van het verkorten van de verjaringstermijnen.

A.16. De verbintenissen uit onrechtmatige daad en die welke voortvloeien uit burenhinder ontstaan zonder wilsuiking, in tegenstelling tot de verbintenissen die voortvloeien uit de wet, een overeenkomst of een eenzijdige verklaring. Zij kunnen, op het ogenblik van hun ontstaan, niet in de overheidsboekhouding worden ingeschreven, omdat dat ogenblik niet bekend is en in elk geval niet voortvloeit uit een « beslis sing » van de overheid. Die verbintenissen kunnen niet vanaf het ontstaan ervan in de begroting worden ingeschreven. Er is geen reden om de bijzondere verjaringsregeling erop toe te passen.

A.17. Ten aanzien van die verbintenissen kan de vastlegging slechts gebeuren wanneer de Staat zijn schuld uitdrukkelijk heeft erkend, wanneer een dading werd gesloten of wanneer een vonnis werd gewezen. Pas dan zal de vastlegging gebeuren en de vijfjarige verjaringstermijn een aanvang nemen. Tot op dat ogenblik blijven die verbintenissen onderworpen aan de gemeenrechtelijke verjaringstermijn.

A.18. Er dient bijgevolg te worden geantwoord dat de twee in het geding zijn bepalingen de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schenden, voor zover zij in die zin worden geïnterpreteerd dat zij niet toepasselijk zijn op de schuldvorderingen die steunen op de artikelen 1382, 1383 en 544 van het Burgerlijk Wetboek, zolang zij niet het voorwerp hebben uitgemaakt van een vastlegging.

Standpunt van Irène Marong

A.19. Te dezen dienen de beginselen te worden toegepast die naar voren komen in het arrest nr. 25/95, waarin artikel 26 van het Wetboek van Strafvordering, dat de verjaring van de burgerlijke rechtsvordering volgend uit een misdrijf vaststelt op vijf jaar, terwijl de vordering tot aansprakelijkheid voor een burgerlijke fout aan de dertigjarige verjaring is onderworpen, strijdig is bevonden met het gelijkheidsbeginsel.

Het Hof heeft overigens meermaals geoordeeld dat budgettaire beperkingen niet volstaan om een ongelijke behandeling van vergelijkbare situaties te verantwoorden.

Antwoord van de Vlaamse Regering

A.20. De betwiste bepalingen, in die zin geïnterpreteerd dat zij niet toepasselijk zijn op de vorderingen die op de artikelen 1382, 1383 en 544 van het Burgerlijk Wetboek steunen, schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Antwoord van het echtpaar Lermusiaux-Brison

A.21. Het standpunt van de Vlaamse Regering is datgene dat het echtpaar Lermusiaux-Brison voor het Hof van Beroep te Bergen had verdedigd en het echtpaar blijft de mening toegedaan dat dat standpunt in overeenstemming is met de werkelijke wil van de wetgever.

Het Hof van Beroep heeft evenwel geoordeeld dat de vijfjarige verjaring toepasselijk was op het stuk van de quasi-delictuele aansprakelijkheid.

A.22. Het Hof vermag evenwel vast te stellen dat de door het Hof van Beroep gekozen interpretatie niet in overeenstemming is met de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie, maar dat een andere interpretatie, die harerzijds wel in overeenstemming is met de Grondwet, mogelijk is indien men ervan uitgaat dat de norm niet toepasselijk is op de quasi-delictuele aansprakelijkheid en op de aansprakelijkheid die op artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek steunt.

A.23. Er bestaat weliswaar een objectief verschil tussen de privaatrechtelijke schuldeisers en de publiekrechtelijke rechtspersonen, maar dat neemt niet weg dat zowel de eerstgenoemden als de laatstgenoemden aan hetzelfde recht zijn onderworpen, inzonderheid op het stuk van de aansprakelijkheid, en dat dat beginsel van gelijkheid vereist dat zij beiden worden onderworpen aan de dertigjarige verjaring waarin artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek voorziet.

A.24. De reden van orde die tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet van 6 februari 1970 werd aangevoerd - het ongemak, voor de openbare overheden, hun archieven lang te moeten bewaren - staat niet in een verhouding van evenredigheid tot de beperking die aan de uitoefening van de rechten van de particulieren is gesteld.

A.25. De openbare overheden beschikken over middelen om het hoofd te bieden aan de toevloed van documenten en archieven die het resultaat en de grondslag van de werking van de administratie zijn. Het is niet denkbaar dat de administratie registers, zoals die van de burgerlijke stand, na vijf jaar zouden worden vernietigd. Het is niet duidelijk waarom de Staat ervan zou zijn vrijgesteld zijn archieven langer dan vijf jaar te bewaren, terwijl de particulier die een daad stelt waardoor zijn aansprakelijkheid in het geding komt, ze dertig jaar zou moeten bewaren.

A.26. Bovendien staat het aan het slachtoffer het bewijs te leveren van de bestanddelen van de aansprakelijkheid die het aan de Staat of de openbare overheden toeschrijft.

A.27. Er bestaan weliswaar andere stelsels van verkorte verjaring, maar er is een duidelijk verschil tussen de privé-personen die ze genieten en de openbare overheden, die over veel ruimere middelen beschikken. Aldus werd de vijfjarige verjaring, die toepasselijk is op de advocaten, verantwoord door het feit dat « de lokalen waar de advocaat zijn beroepsactiviteiten uitoefent steeds kleiner worden en niet mogen worden overbelast met afgesloten en omvangrijke dossiers » en door de overweging dat het probleem bijzonder acuut is voor hun weduwen en erfgenamen (parlementaire voorbereiding van de wet van 8 augustus 1985, *Gedr. St.*, Senaat, 1984-

1985, nr. 836/1, p. 1). Niets vergelijkbaars kan worden betoogd met betrekking tot de openbare overheden.

A.28. Artikel 1, eerste lid, a), van de wet van 6 februari 1970 vertoont bijgevolg geen enkel redelijk verband van evenredigheid tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

Antwoord van Irène Marong

A.29. Ten onrechte betoogt de Ministerraad dat de prejudiciële vraag betreffende artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 zonder voorwerp zou zijn wegens de opheffing van die bepaling. De onrechtmatige daden die aan de Staat worden toegeschreven in de zaak met rolnummer 857 werden gesteld in 1960. Indien het voormelde artikel 34 op die handelingen had moeten worden toegepast, was de vordering tot schadevergoeding reeds verjaard vanaf 1965, dit is vóór de inwerkingtreding van de wet van 6 februari 1970. De vraag blijft bijgevolg relevant doordat zij betrekking heeft op het genoemde artikel 34.

A.30. Algemeen wordt aangenomen dat artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 en artikel 1 van de wet van 6 februari 1970 een algemene draagwijdte hebben en toepasselijk zijn op alle schuldvorderingen op de Staat, met inbegrip van die welke ontstaan uit een buitencontractuele fout.

A.31. Het Hof van Cassatie heeft zich evenwel nooit over die kwestie uitgesproken. De door de Vlaamse Regering neergelegde memorie toont aan dat de toepassing van de voormelde teksten op de aansprakelijkheidsvorderingen zowel onverenigbaar is met de bewoordingen van die wettelijke bepalingen als met de *ratio legis* ervan.

A.32. Indien de betwiste bepalingen door de rechtscolle ges van de rechterlijke orde evenwel niet in de door de Vlaamse Regering verdedigde zin zouden worden geïnterpreteerd, zouden zij het gelijkheidsbeginsel schenden. Dezelfde redenering dient immers te worden toegepast als die welke het Hof in zijn arrest nr. 25/95 heeft gevolgd.

A.33. Zoals de Vlaamse Regering aantoont, heeft de door de Ministerraad aangevoerde verantwoording slechts zin voor de uitgaven waarvoor vooraf een vastlegging ten aanzien van de begroting werd genomen.

A.34. De « oogmerken van algemeen belang » die reeds anderhalve eeuw worden aangevoerd, hebben niet verhinderd dat de aansprakelijkheid van de Staat werd bevestigd door de arresten van het Hof van Cassatie van 5 november 1920, 13 mei 1982 en 19 december 1991. Zij verantwoordden evenmin dat de slachtoffers van een onrechtmatige daad van de openbare overheden aan een kortere verjaringstermijn zouden worden onderworpen dan de slachtoffers van onrechtmatige daden gesteld door particulieren.

A.35. Het argument dat de verkorte verjaring de politieke controle van het Parlement op de handelingen van de administratie zou beogen te versterken, is niet overtuigender dan het argument waarmee men, in de zaak die tot het arrest nr. 25/95 heeft geleid, de vijfjarige verjaring heeft pogen te verantwoorden door de zorg om de vaststelling van een inbreuk die niet strafbaar kon worden gesteld, niet toe te staan.

Antwoord van de Waalse Regering

A.36. De federale overheid heeft een argumentatie ontwikkeld in drie memories; twee ervan werden opgesteld namens de Ministerraad, de derde namens de Belgische Staat en de Franse Gemeenschapsregering gezamenlijk. Voor het Arbitragehof zijn het niet de rechtspersonen « federale Staat », « gewest » of « gemeenschap » die partijen zijn in het geding, maar de aangewezen organen van die rechtspersonen (zie de artikelen 2, 4, 76, 77 en 78 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof). De Waalse Regering formuleert bijgevolg het meest uitdrukkelijke voorbehoud met betrekking tot de memorie die de Belgische Staat en de Franse Gemeenschapsregering gezamenlijk hebben overgezonden.

A.37. De Ministerraad heeft twee memories toegestuurd, terwijl artikel 85 van de bijzondere wet op het Arbitragehof slechts in één memorie voorziet. Bijgevolg doet de op 25 september 1995 overgezonden toelichtende memorie die van 22 september teniet.

A.38. Ten aanzien van de eerste prejudiciële vraag moet worden opgemerkt dat de beperking die is gesteld

aan de rechten van het slachtoffer van een handeling die de Staat ten laste kan worden gelegd, in verhouding staat tot de belangen die de wetgever beoogde te vrijwaren. De openbare instellingen zijn immers onderworpen aan aanzienlijke administratieve lasten, moeten tal van archieven bijhouden, worden geconfronteerd met moeilijkheden om hun schulden te begroten en moeten budgettaire beginselen in acht nemen waaraan de particulier niet is onderworpen. De vergelijking met de gemeenten of de Deposito- en Consignatiekas is niet relevant.

A.39. Ten aanzien van de tweede vraag moet erop worden gewezen dat een schuldvordering die steunt op de burgerrechtelijke aansprakelijkheid of op burenhinder niet moet worden overgelegd « volgens de modaliteiten vastgesteld door de wet of het reglement ». Zij valt onder het verjaringsstelsel van het 3° van artikel 100, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit. De tweede vraag is zonder voorwerp.

A.40. Noch de tekst van de wet, noch de parlementaire voorbereiding biedt de mogelijkheid de schuldvorderingen die steunen op de artikelen 1382 en volgende en 544 van het Burgerlijk Wetboek van de vijfjarige verjaring uit te sluiten. De wet vermeldt overigens als aanvang van de verjaring niet de vastlegging, maar wel het tijdstip waarop de schuldvordering ontstaat.

A.41. De parlementaire voorbereiding van de wet van 6 februari 1970 bevestigt het wezenlijke verschil dat bestaat tussen de Staat en de particulieren (*Pasin.* 1970, p. 160).

A.42. Tot slot moet worden vermeld dat andere stelsels van verkorte verjaring bestaan.

Antwoord van de Franse Gemeenschapsregering en de Belgische Staat

A.43. Het is onjuist te betogen dat de stelling die door de Vlaamse Regering wordt verdedigd, nooit zou zijn aangevoerd. Het is namelijk de stelling die is gevolgd in een arrest van het Hof van Cassatie van 24 mei 1860 (*Pas.* 1860, I, 234), gekritiseerd door de rechtsleer (*Novelles*, « Lois politiques », deel III, nr. 4061; advies van procureur-generaal Hayoit de Termicourt voorafgaand aan Cass., 31 maart 1955, *R.J.D.A.*, 1955, p. 226). Maar het Hof van Cassatie heeft die stelling niet gehandhaafd. Bij zijn arrest van 31 maart 1955 (*Pas.* 1955, I, 848, en *R.J.D.A.*, 1955, p. 225) heeft het het arrest van het Hof van Beroep te Luik, dat de dertigjarige verjaring had toegepast (*Pas.* 1954, II, 4), verbroken. Het arrest van 31 maart 1955 is in overeenstemming met de Franse rechtsleer (Baudry-Lacantinerie, *Traité de droit civil*, V^o prescription, nr. 811). De in het geding zijnde verjaring is overigens van openbare orde (Luik, 18 maart 1971, *Pas.* 1971, II, 194; Brussel, 29 mei 1964, *Pas.* 1965, II, 167). De achterhaalde stelling van de Vlaamse Regering kan niet worden gevolgd.

A.44. In tegenstelling tot hetgeen de Vlaamse Regering betoogt, werd de vastlegging nooit in aanmerking genomen door de wetten die de aangelegenheid achtereenvolgens hebben geregeld. Enkel de ordonnancering werd in aanmerking genomen door de wet van 6 februari 1970 en bijgevolg door de artikelen 100 tot 106 van het koninklijk besluit van 17 juli 1991.

A.45. Het citaat van het advies van de Raad van State dat is weergegeven op pagina 11 van de memorie van de Vlaamse Regering is onvolledig : het uittreksel dat erop volgt (*Pasin.*, p. 151) spreekt haar stelling uitdrukkelijk tegen.

A.46. De wet van 6 februari 1970 wijkt weliswaar af van het gemeen recht doordat zij kortere verjaringstermijnen invoert, maar zij begunstigt voor het overige de schuldeisers van de Staat die de verjaring kunnen stuiten door gelijk welk deurwaardersexploot, terwijl artikel 2244 van het Burgerlijk Wetboek slechts een dagvaarding voor het gerecht, een bevel tot betaling of een beslag in aanmerking neemt.

A.47. Aangezien de *ratio legis* van de betwiste bepalingen erin bestaat een einde te maken aan aanspraken die hun oorsprong vinden in oude feiten, mist de conclusie van de Vlaamse Regering volgens welke die verantwoording slechts zin zou hebben met betrekking tot verbintenissen die in de Rijkscomptabiliteit in de vorm van een vastlegging zouden zijn vermeld, iedere grondslag.

A.48. Inzake burgerrechtelijke aansprakelijkheid zijn de artikelen 10 en 11 van de Grondwet geëerbiedigd, aangezien alle burgers over dezelfde verjaringstermijnen beschikken : dertig jaar in geval van onrechtmatige daad van een particulier; de door de betwiste wetten bepaalde termijnen in geval van onrechtmatige daad van de Staat.

Antwoord van de Ministerraad

A.49. Sinds het arrest van het Hof van Cassatie van 5 november 1920 is het gemeenrechtelijke verbintenissenrecht van toepassing op de administratie. De betwiste bepalingen hebben niet tot doel ten gunste van de Staat opnieuw een soort « onschendbaarheid » in te voeren na het verstrijken van een bepaalde termijn. De verjaring kan niet worden opgevat als een hinderpaal voor de toetsing van de hoven en rechtbanken.

A.50. De door de Vlaamse Regering verdedigde interpretatie is strijdig met de bewoordingen die de wetgever in 1846 en vooral in 1970 heeft gebruikt. Artikel 1 van de wet van 6 februari 1970 verwijst naar twee onderscheiden begrippen : het ontstaan van de verbintenis en de ontstentenis van ordonnancering. De aanvang van de verjaring hangt niet af van een inschrijving, een vastlegging of een ordonnancering, maar van het tijdstip waarop het recht ontstaat en bijgevolg van de overeenkomstige verbintenis van de Staat. Het zou niet kunnen worden aangenomen dat de aanvang van een verjaring zou worden vastgesteld door een beslissing van de schuldenaar van de verbintenis.

A.51. De stelling van de Vlaamse Regering werd reeds verdedigd. Zij werd verworpen door het Hof van Cassatie in zijn arrest van 31 maart 1955.

A.52. De vorderingen tot schadevergoeding zijn, in tegenstelling tot de wedden en de pensioenen, geen vaste uitgaven : er moet een aangifte of een staat van rekening worden overgelegd (Cass., 21 april 1994, *J.L.M.B.*, 1994, p. 1046).

A.53. Het advies dat de Raad van State op 21 september 1964 heeft uitgebracht (*Gedr. St.*, Kamer, 1964-1965, nr. 971-1, p. 12), heeft niet de draagwijdte die de Vlaamse Regering eraan toeschrijft. In dat advies wordt gepreciseerd dat « de verjaring in[gaat] op 1 januari van het begrotingsjaar in de loop waarvan zij (de schuldvorderingen) ontstaan zijn ». Het vermeldt de voorwaardelijke schulden of de schulden wegens schadevergoeding.

A.54. De *ratio legis* van de wet spreekt de stelling van de Vlaamse Regering tegen.

A.55. De gemeenten zijn uitgesloten uit de werkingssfeer van de betwiste bepalingen. Maar hun boekhouding wordt beheerst door bijzondere wetten, zodat zij niet kunnen worden vergeleken met de Staat.

A.56. Het argument dat de dertigjarige verjaring werd gehandhaafd in het geval waarin de Staat tegoeden voor rekening van derden heeft, is evenmin relevant. Artikel 25 van het koninklijk besluit nr. 150 van 18 maart 1935 voert een verkrijgende verjaring in die afwijkt van artikel 2236 van het Burgerlijk Wetboek, volgens hetwelk zij die voor een ander bezitten, nooit iets door verjaring kunnen verkrijgen.

A.57. De dertigjarige verjaring is een maximum dat buitensporig wordt geacht in talrijke Europese landen die ze hebben verkort. Ook in België heeft de wetgever voorzien in verkorte verjaringstermijnen, met name ten aanzien van de advocaten en de deskundigen.

A.58. Het is verantwoord te vermijden dat toekomstige generaties zouden worden gedwongen lasten te dragen die wegens het tekortschieten van de schuldeiser niet konden worden voorzien noch boekhoudkundig verwerkt.

A.59. Het Hof heeft reeds de weerslag van een afwijkend aansprakelijkheidsstelsel bestudeerd in zijn arrest nr. 25/90. Het heeft geoordeeld dat het de wetgever toekwam de opportuniteit te beoordelen om op alle situaties een identieke aansprakelijkheidsregeling toe te passen of van het gemeen recht af te wijken, of zelfs vrijstellingen in te voeren voor bepaalde aangelegenheden en om bijzondere redenen (8.B.5).

- B -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid van sommige memories neergelegd in de zaak met rolnummer 857

B.1.1. De Waalse Regering betoogt dat de federale overheid, die namens de Ministerraad twee memories heeft ingediend, bovendien niet samen met de Franse Gemeenschap een andere memorie die door de Minister van Wetenschapsbeleid en Infrastructuur was ondertekend vermocht in te dienen. Zij doet opmerken dat krachtens de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, de federale Staat enkel door de Ministerraad kan worden vertegenwoordigd.

B.1.2. De Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Wetenschapsbeleid en Infrastructuur, is getimeerde partij voor de verwijzende rechter. Hij doet van een belang blijken in de zaak voor de rechter die de verwijzing heeft gelast. Hij kan dus een memorie richten aan het Hof, krachtens artikel 87, § 1, van de bijzondere wet op het Arbitragehof.

Die tussenkost sluit niet uit dat de Ministerraad ook kan tussenkomen voor het Hof. De Ministerraad is vermeld in artikel 85 van de bijzondere wet op het Arbitragehof onder de overheden die, zonder dat ze van enig belang moeten doen blijken, aan het Hof een memorie kunnen richten.

Het bezwaar van de Waalse Regering faalt in rechte.

B.2.1. De Waalse Regering betoogt dat de toelichtende memorie die de Ministerraad aan het Hof heeft overgezonden op 25 september 1995, de op 22 september 1995 toegestuurde memorie nietig zou maken.

B.2.2. Niets belet dat een partij door middel van een toelichtende memorie de door haar in een eerste memorie geformuleerde opmerkingen aanvult of amendeert, in zoverre die tweede memorie binnen de in artikel 85 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 bepaalde termijn van vijfenveertig dagen wordt verzonden, wat te dezen het geval is. Bovendien werden de afschriften van de twee memories tezamen overgezonden aan de andere partijen die een memorie hadden ingediend, met toepassing van artikel 89 van dezelfde bijzondere wet, zodat geen van hen heeft geleden onder het feit dat de Ministerraad zich in twee opeenvolgende stukken heeft uitgedrukt.

De exceptie kan niet worden aanvaard.

Ten gronde

B.3. Artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 op de Rijkscomptabiliteit luidde als volgt :

« Zijn verjaard en bepaald vervallen ten voordele van de Staat, onverminderd de vervallenverklaringen uitgesproken door de vroegere wetten of toegestaan door kopen of overeenkomsten, alle vorderingen die niet mochten vereffend, geordonnanceerd en betaald zijn binnen een termijn van vijf jaar te rekenen van de ingang van het dienstjaar. »

B.4. De voormelde bepaling werd vervangen door artikel 1 van de wet van 6 januari 1970 betreffende de verjaring van schuldvorderingen ten laste of ten voordele van de Staat en de provinciën. Dat artikel bepaalt :

« Verjaard en bepaald vervallen ten voordele van de Staat zijn, onverminderd de vervallenverklaringen uitgesproken door andere wettelijke, reglementaire of ter zake overeengekomen bepalingen :

a) de schuldvorderingen, waarvan de op wettelijke of reglementaire wijze bepaalde overlegging niet geschiedde binnen een termijn van vijf jaar te rekenen vanaf de eerste januari van het begrotingsjaar in de loop waarvan zij ontstonden;

b) de schuldvorderingen, die, hoewel ze werden overgelegd binnen de onder letter a bedoelde termijn, door de Ministers niet werden geordonnanceerd binnen een termijn van vijf jaar te rekenen vanaf de eerste januari van het jaar gedurende hetwelk ze werden overgelegd;

c) alle andere schuldvorderingen, die niet werden geordonnanceerd binnen een termijn van tien jaar te rekenen vanaf de eerste januari van het jaar van hun ontstaan.

De schuldvorderingen die voortkomen uit vonnissen blijven evenwel onderworpen aan de dertigjarige verjaring; ze dienen te worden uitbetaald door de zorg van de Deposito- en Consignatiekas. »

Die bepaling vormt artikel 100 van de wetten op de Rijkscomptabiliteit, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 17 juli 1991.

B.5. De feiten in de zaak met rolnummer 857 gaan terug tot het jaar 1960. Het Hof van

Beroep is ervan uitgegaan dat de schuldvorderingen op de Belgische Staat verjaard waren na vijf jaar krachtens artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 op de Rijkscomptabiliteit, toepasselijk op het ogenblik van de betwiste feiten, en het is over de grondwettigheid van die bepaling dat het Hof van Beroep het Hof een vraag stelt. Het staat noch aan het Hof, noch aan de partijen de vraag te wijzigen met als voorwendsel dat de bepaling in het geding in 1970 is opgeheven.

De door de Ministerraad opgeworpen exceptie wordt verworpen.

B.6. Het Hof van Beroep te Bergen heeft uitdrukkelijk geoordeeld dat de teksten waarover het aan het Hof een vraag stelt, toepasselijk zijn op de vorderingen die steunen op de artikelen 1382, 1383 of 544 van het Burgerlijk Wetboek.

De Vlaamse Regering, het echtpaar Lermusiaux-Brison en Irène Marong verdedigen de tegenovergestelde mening.

Het staat niet aan het Hof die controversie, waarover de verwijzende rechter een standpunt heeft ingenomen, te beslechten.

Indien evenwel zou blijken dat de betwiste bepalingen, in de interpretatie die de verwijzende rechter eraan geeft, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden, zou het Hof moeten onderzoeken of die bepalingen, in de interpretatie die de voornoemde partijen eraan geven, bestaanbaar zijn met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie.

B.7. De termijn van de verkrijgende en de bevrijdende verjaring is volgens het gemeen recht op dertig jaar bepaald. Het Burgerlijk Wetboek voorziet echter in kortere verjaringstermijnen die op bijzondere aangelegenheden van toepassing zijn. Andere wetten bepalen ook uitzonderingen op het gemeenrechtelijk stelsel van de verjaring. Het betreft met name de in de prejudiciële vragen vermelde wettelijke bepalingen die erin voorzien dat de schuldvorderingen ten laste van de Staat verjaard zijn na vijf jaar.

B.8. Het staat niet aan het Hof te zeggen of de vijfjarige verjaringstermijn redelijk is noch te oordelen of de dertigjarige verjaringstermijn buitensporig is, aangezien die kwesties tot de beoordelingsbevoegdheid van de wetgever behoren.

B.9. Uit de feiten die tot de geschillen hebben geleid en uit de in de prejudiciële vragen vermelde artikelen vloeit voort dat het Hof wordt ondervraagd over de vijfjarige verjaring in zoverre zij van toepassing is op vorderingen tot schadevergoeding voor het nadeel dat aan eigendommen werd berokkend door werken die door de Staat werden uitgevoerd, ongeacht of dat nadeel te wijten is aan een schuld, een nalatigheid of een onvoorzichtigheid (artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek) of aan een verbroken evenwicht tussen naburige eigendommen (artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek). Het Hof onderzoekt de grondwettigheid van de betwiste normen enkel in zoverre zij betrekking hebben op die categorie van vorderingen tot schadevergoeding en in zoverre de verjaringstermijn vijf jaar bedraagt voor door de Staat of een gewest berokkende schade en dertig jaar voor door particulieren berokkende schade.

B.10. Weliswaar is de Staat wegens de opdracht van algemeen belang waarmee hij is belast, in beginsel geen entiteit die voldoende vergelijkbaar is met de particulieren. Evenwel, in bepaalde aangelegenheden, met name wanneer hij werken laat uitvoeren die schade berokkenen aan eigendommen, is hij in de huidige stand van het recht ertoe gehouden de eigenaars schadeloos te stellen, hetzij met toepassing van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, hetzij krachtens artikel 544 van hetzelfde Wetboek.

In dat geval bevinden de Staat en de particulieren zich in situaties die voldoende dicht bij elkaar liggen opdat tot hun vergelijkbaarheid kan worden besloten.

B.11. Door de in B.9 beschreven vorderingen aan een verschillende verjaring te onderwerpen naargelang zij tegen de Staat dan wel tegen particulieren zijn gericht, heeft de wetgever zich op een objectief criterium gebaseerd : de Staat dient het algemeen belang; de particulieren handelen rekening houdend met hun persoonlijk belang.

B.12. Door de termijn waarbinnen de vorderingen gericht tegen de Staat moeten worden ingesteld aan de vijfjarige verjaring te onderwerpen, heeft de wetgever een maatregel genomen die in verband staat met het nagestreefde doel dat erin bestaat de rekeningen van de Staat binnen een redelijke termijn af te sluiten. Er werd immers geoordeeld dat een dergelijke maatregel noodzakelijk was omdat de Staat op een bepaald ogenblik zijn rekeningen moet kunnen afsluiten : het is een verjaring van openbare orde en noodzakelijk in het licht van een goede comptabiliteit (*Pasin.* 1846,

p. 287).

Tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet van 6 februari 1970 werd herbevestigd dat « de Staat, die jaarlijks meer dan 150 miljard uitgeeft en met het bestuursapparaat werkt dat log, ingewikkeld, en dan nog overstelpt is met documenten en archiefstukken, [...] wel een debiteur van gans bijzondere aard » is en dat « het wegens orderedenen geboden [is] zo spoedig mogelijk een einde te maken aan eisen die hun oorsprong vinden in achterstallige zaken » (*Gedr. St.*, Kamer, 1964-1965, nr. 971/1, p. 2; *Gedr. St.*, Senaat, 1966-1967, nr. 126, p. 4).

B.13. In het licht van de overwegingen die tijdens de parlementaire voorbereiding van de wetten van 15 mei 1846 en 6 februari 1970 tot uitdrukking werden gebracht, blijkt niet dat de maatregel onevenredig is met het doel dat de wetgever toen verklaarde na te streven.

B.14.1. Wanneer de wetgever in 1846 de schulden van de Staat aan een vijfjarige verjaring heeft onderworpen, omvatten die schulden de contracten, aannemingen en aanbestedingen (artikel 19) en de overeenkomsten voor werken en leveringen (artikel 20), ongeacht of zij tot stand waren gekomen « in mededinging, in openbaarheid en tegen vaste prijs » (artikel 21), dan wel onderhands (artikel 22), net zoals « de vaste uitgaven zoals wedden, abonnementen, pensioenen » (artikel 23). Toentertijd werden vorderingen tot schadevergoeding wegens aansprakelijkheid van de Staat niet in overweging genomen.

B.14.2. Wanneer de wetgever in 1970 de bepalingen van de wet van 15 mei 1846 heeft herzien, heeft hij vooral oog gehad voor de problemen die teweeggebracht werden door de vaste uitgaven van de Staat. Na te hebben vastgesteld dat die uitgaven sedert 1846 gekenmerkt werden door een « immer stijgende complexiteit » en de werkwijze van de ambtshalve uitgevoerde betaling zich bovendien had uitgebreid tot nieuwe sectoren van de staatsactiviteit (teruggave van belastingen, toelagen, enz.), heeft hij de verjaringstermijn van vijf jaar die op die uitgaven toepasselijk was, op tien jaar gebracht (artikel 100, 3°, van het koninklijk besluit van 17 juli 1991).

B.15. Zowel ten aanzien van de schuldvorderingen bedoeld in artikel 100, 1°, als ten aanzien van die bedoeld in artikel 100, 3°, van het koninklijk besluit van 17 juli 1991, verantwoordt de zorg de rekeningen van de Staat af te sluiten in principe de aanneming van een bijzondere verjaringstermijn, waarvan het niet onredelijk is hem op vijf jaar vast te stellen in het eerste geval, en op tien jaar in het tweede geval.

B.16. Op geen enkel ogenblik heeft de wetgever het soort schuldvorderingen voor ogen gehad dat het voorwerp uitmaakt van de prejudiciële vragen. Wegens het algemene karakter van de door de wetgever gebruikte bewoordingen, hebben het Hof van Cassatie en de verwijzende rechter evenwel geoordeeld dat de vijfjarige verjaring toepasselijk was, « onder voorbehoud van afwijkende bepalingen, voor alle ten bezware van de Staat ontstane schuldvorderingen » (Cass., 31 maart 1955, *Arr. Verbr.*, 1955, p. 657). Die verjaring wordt bijgevolg toegepast op de vorderingen die zijn ingediend door de personen wier onroerende goederen werden beschadigd

door werken uitgevoerd door de Staat.

B.17. Ten aanzien van dergelijke schuldvorderingen blijkt de maatregel niet redelijk verantwoord te zijn. Het gaat immers om schuldvorderingen die zijn ontstaan uit een nadeel dat pas aan de oppervlakte kan komen talrijke jaren nadat de werken werden uitgevoerd. De laattijdige klachten vinden hun verklaring meestal niet in de nalatigheid van de schuldeiser, maar in het feit dat de schade zich laattijdig manifesteert.

Het is weliswaar pertinent om ook in die materie te vermijden dat de Staat vorderingen tot schadeloosstellingen worden voorgelegd lang nadat de werken die de beweerde schade hebben berokkend, zijn voltooid. Het is juist dat dergelijke schulden aan de begrotingsramingen ontsnappen, dat zij de Staat onvoorziene uitgaven ten laste leggen en dat zij de controle die het Parlement op de overheidsuitgaven moet uitoefenen, moeilijk maken als die controle wordt uitgeoefend lang nadat de verantwoordelijken hun ambt hebben neergelegd.

Maar dergelijke nadelen zijn niet verschillend van die welke een ieder kunnen verhinderen zich doeltreffend te verdedigen wanneer men hem aansprakelijk wil stellen voor werken die dermate lang geleden werden uitgevoerd dat de nuttige documenten verloren zijn gegaan en de verantwoordelijken zijn verdwenen.

B.18. Door de vordering waarbij een persoon om schadevergoeding verzoekt voor het nadeel dat aan zijn goederen is berokkend door werken uitgevoerd door de Staat, aan de vijfjarige verjaring te onderwerpen, terwijl dezelfde vordering aan de dertigjarige verjaring is onderworpen wanneer zij gericht is tegen een particulier, houdt de wet een maatregel in die onevenredig is met het door de wetgever nagestreefde doel. Aldus worden, zonder redelijke verantwoording, categorieën van personen verschillend behandeld die zich in situaties bevinden die, ten aanzien van de beschouwde maatregel, niet verschillend zijn.

B.19. Beide prejudiciële vragen dienen bevestigend te worden beantwoord.

B.20. Wanneer het Hof oordeelt dat een wetsnorm ongrondwettig is in de uitlegging die door de verwijzende rechter eraan wordt gegeven, maar constateert dat een andere uitlegging bestaat volgens welke die norm aan de sanctie van de ongrondwettigheid ontsnapt, komt het het Hof toe in

het beschikkend gedeelte van zijn arrest die uitlegging te vermelden waardoor de norm aan de vaststelling van ongrondwettigheid kan weerstaan.

B.21. De Vlaamse Regering, het echtpaar Lermusiaux-Brison en Irène Marong betogen dat de betwiste bepalingen zo moeten worden geïnterpreteerd dat ze geen betrekking hebben op de verplichtingen waarvoor nog geen enkel krediet werd vastgelegd en bijgevolg niet kunnen worden toegepast op de vorderingen die op de artikelen 1382, 1383 of 544 van het Burgerlijk Wetboek zijn gebaseerd.

Mochten de betwiste bepalingen in die zin worden uitgelegd, dan zouden ze niet de in B.18 veroordeelde discriminatie in het leven roepen.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- artikel 34 van de wet van 15 mei 1846 op de Rijkscomptabiliteit en artikel 1, eerste lid, a), van de wet van 6 februari 1970 betreffende de verjaring van schuldvorderingen ten laste of ten voordele van de Staat en de provinciën schenden, in de interpretatie die door de verwijzende rechter eraan is gegeven, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre die bepalingen de schuldvorderingen die voortvloeien uit het nadeel dat aan eigendommen werd berokkend door werken die door de Staat of door een gewest werden ondernomen en dat steunt op de artikelen 1382, 1383 of 544 van het Burgerlijk Wetboek, aan de vijfjarige verjaring onderwerpen, terwijl diezelfde schuldvorderingen aan de dertigjarige verjaring zijn onderworpen wanneer dat nadeel toegerekend kan worden aan een particulier;

- diezelfde bepalingen, in de interpretatie volgens welke zij geen betrekking hebben op de verplichtingen waarvoor nog geen enkel krediet werd vastgelegd, roepen ten opzichte van de schuldvorderingen die voortvloeien uit het nadeel dat aan eigendommen werd berokkend door werken die door de Staat of door een gewest werden ondernomen en dat steunt op de artikelen 1382, 1383 of 544 van het Burgerlijk Wetboek, niet de hiervoor vastgestelde discriminatie in het leven.

Aldus uitgesproken in het Frans en in het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 15 mei 1996.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior